

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

ברכות דף מד-ג | פרשת משפטים - שקלים | גליון מס' 7

דף מד.

אמר רב אשי: באוכלי פירות גנוסר שנו- ופירש רבנו יונה שפירות אלו הגדלים סמוך לים כנרת חשובים הם מן הפת, ולפיכך כשבירך על הפירות פטר את הפת שהיא טפלה להם, ו"מליח" השנוי במשנה היינו "פירות גינוסר", שמרוב מתיקותם מולחים אותם במלח.

אולם התוספות פירשו שאכל פירות גינוסר באופן שברכתו עליהם אין בה כדי לפטור גם את המליח והפת, וכגון שלא היו לפניו או שלא היה דעתו עליהם, ולאחר מכן אכל מליח ופת, ועל אופן זה שנינו במשנה שברכת המליח פוטרת הפת. ונמצא לדבריהם, שהמליח גופו נחשב לעיקר כלפי הפת. וצריך ביאור, מה התועלת באכילת הפירות להחשיב משום כך את המליח לעיקר כלפי הפת? וביארו האחרונים [עין ט"ז רי"ב סק"ד, ב"ח ופרישה] שללא אכילתו מפירות גינוסר אנו נוקטים בפשיטות שהמליח בא ללפת את הפת ונחשב כ"טפל" כלפיה, ורק כשאכילתו מהמליח באה לאחר אכילה מפירות גינוסר יש מקום לתלות שהמליח לא בא ללפת את הפת אלא אוכל אותו כמאכל עיקרי וממילא הפת טפלה לו. ובספר אמרי נועם בשם הגר"א ביאר, שבלא אכילת פירות, אף על פי שיתכן שאדם יאכל מליח כ"עיקר" ופת כ"טפל", מכל מקום, אין זה מצוי, ובטלה דעתו אצל כל אדם. וזה גופא הקשתה הגמרא, איך יתכן שתהא רגילות שהמליח יהא חשוב ל"עיקר" והפת ל"טפל". ומיישבת, באופן שאכל קודם פירות גינוסר, שאז הרגילות היא לאכול את המליח כעיקר. וראה בשו"ת משיבת נפש למהרא"ל צינץ (סימן ה') ביאור נוסף בענין. והטור והשולחן ערוך (רי"ב ס"א) הביאו דין זה של מליח ופת ולא הזכירו שאכל קודם לכן פירות גינוסר, וצריך עיון, שהרי גם לדעת התוספות שהמליח נחשב כעיקר כלפי הפת, מכל מקום, אף הם מודים שרק אם אכל קודם לכן פירות גינוסר הדין כן, ואכן ראה במשנה ברורה (שם סק"ג) שהביא לדין זה באופן שאכל קודם לכן מאכל מתוק, וע"ש בשער הציון (סק"ט).

ובדרך אגב נציין דבר נלא ע"ד התוס' הנ"ל דהנה ידוע שרבינו החתם סופר זצ"ל הסתפק הרבה בענין ברכה על סוכר שבפיו שממתק את הקפה, באופן שהקפה נפטר מברכה ע"י שבירך מקודם על היין, ותלמידו של רבינו החת"ס, הג"ר משה סגל הידוע בשם רבי משה

המבורגר זצ"ל שעלה בסוף ימיו לירושלים, כתב בחדושו עמ"ס ברכות (לה ע"ב) שנדפסו בקובץ צפונות (קובץ ו' ע' כו) כדלהלן: הנה כמה שנים היה אמ"ו נ"י מסופק במה דאיתא דין פוטר כל מיני משקים, ואם קידש על היין לא צריך תו לברך על המשקה שקורין קאפא, אם פוטר ג"כ הצוקער, כיון דאם בירך על הקאפע לא צריך לברך על הצוקער דהוי טפילו, ואם כן הכי נמי כיון דהקאפע נפטר, הוא הדין הצוקער. או דילמא הקאפע דהוא משקה נפטר, משא"כ הצוקער דלא הוי מקשה. וע"כ הנהיג אמ"ו נ"י כמה שנים אחר קידוש לאכול מזונות ולברך אחריו על המחיה ועל הגפן כראוי, ואח"כ בירך על הקאפע, וממילא נפטר הצוקער. ופעם אחת שהיה אצל אמ"ו נ"י חמיו הגאון ר' עקיבא איגר נ"י ואמר לו שהוא נוהג את עצמו לאכול קודם שתיית הקאפע חתיכה צוקער ולברך עליו, וממילא ילכו כל הספיקות. והנהיג אמ"ו נ"י ג"כ הכי.

וזמן רב אחר זה מצא אמ"ו נ"י דברי תוס' בהדיא בברכות (כאן) ד"ה באוכלי, דמבואר בהדיא דהצוקער נפטר ג"כ בברכת היין. דהקשו: וא"ת פירות העיקר ומליח טפל, ולברך על הפירות ולפטור כולהו. וי"ל דמיירי שלא אכל הפירות באותו מעמד, א"נ וכו', ע"ש היטב. משמע בהדיא דאי הוה שם המליח והפת בשעת אכילת הפירות דנפטרו כולהו. ואמר אמ"ו נ"י דמנ"ל להתוס' דין זה, ואמר דמש"ס דהכא דיקא להו, דקתני אי הכי הוי ליה פת עיקר והוא טפל ותנן וכו', ולכאורה מאי מקשה הש"ס, דילמא מיירי הכא שאכל פירות גינוסר ואח"כ אכל מליח, ולמליח אכל פת, ובאותו פת אכל ג"כ השמן, ולכך צריך לברך על השמן משום דהפת גופא נפטר ממליח, משא"כ אם בירך על הפת לא היה צריך לברך על השמן. אלא ודאי דשני טפילות ג"כ נפטרו, וע"כ דהכא מיירי שאכל הפת לחוד בלא מליח, ולכך פריך שפיר ודו"ק ע"כ. וע"ע בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' מ.) [מתוך הע' חברותא, וס' דף על דף].

דף מד:

כל נפש משיב את הנפש- ופרש"י: כל נפש - דבר חי הנאכל שלם, כגון דגים קטנים שגדלו כל צרכן. וכתב הרש"ש ע"כ: 'בפשוטו נל"פ דלא אתי לאפוקי חתוך

אלא לאפוקי צומח ור"ל דוקא בעל חי שיש לו נפש חיונית.

עוד בענין זה כתב בשו"ת בצל החכמה (חלק ו סימן סא): הנה הברייתא דכאן אינה מזכירה גם קול מראה וריח שמשיבין את הנפש לפי שאין כוונת הברייתא למנות הדברים המשיבים את הנפש אלא כוונתה למנות אוכלין מסויימים שכל אחד מהם יפה לחלק מיוחד של גוף האדם וממילא ששפיר נקט שכל נפש משיב את הנפש ואינו מזכיר קול מראה וריח שאינם אוכלים. אבל לקמן (נ"ז ב) דקאמר שלושה משיבין דעתו של אדם אלו הן קול מראה וריח, קשה הא טובא הוי, דאיכא גם נפש וקרוב לנפש שג"כ משיבין דעתו של אדם (כבברכות מ"ד ב), וכיון דנחית למנות דברים המשיבין דעתו של אדם הו"ל למנות גם נפש וקרוב לנפש. ואין לומר דכאן אינו מונה רק דברים שאינם אוכל כקול מראה וריח דאפי"ה משיבין את הנפש ולא מיירא מאוכלין כנפש וקרוב לנפש דהא קאמר התם, שלשה נכנסין לגוף ואין הגוף נהנה מהן גודגודניות וכו' שלשה אין נכנסין לגוף והגוף נהנה מהן אלו הן רחיצה וכו' ג' מעין עולם הבא וכו' ג' משיבין דעתו של אדם וכו' הרי דמיירא גם מאוכל כגודגודניות וכפניות ופגי תמרה, ואם אינו מונה רק אלה שהם שלשה ולכן מזכיר גם במשיבין דעתו של אדם שלשה ואלו הן קול מראה וריח ואינו מונה נפש וקרוב לנפש דא"כ לא הוי לי למנות דברים המשיבים דעתו של אדם כלל כיון שהם חמשה.

על כן נראה כי שני סוגי משיבין דעתו של אדם יש - א) המשפיע על דעתו של אדם ע"י נשמתו ונפשו והיינו קול מראה וריח, וקול ומראה דומיא דריח שאין הגוף נהנה ממנו אלא נשמתו וע"י הנאה זו הוא משיב דעתו של אדם ודומיא דהכי הוי גם מראה וקול וסוג השני הוא ע"י הנאת הגוף כגון הנפש והקרוב לנפש שע"י הנאת הגוף הם משפיעין על הדעת ומשיבין אותו, על כן לא מנאן יחד. - ובפרט כי ההשבה שהיא ע"י הנאת הנפש היא השבה מסוג אחר מאשר ההשבה ע"י הנאת הגוף כגון הנפש וקרוב לנפש כך שאי אפשר למנותם כלל יחד.

דף מז:

אין עונין אמן חטופה וקטופה ויתומה וכו' - כתב האוה"ח הקדוש בספרו חפץ ה': נראה מדקא חשיב ליתומה בהדי חטופה וקטופה דאיסורן שוה ואיכא עונש. וכן מדברי בן עזאי דקתני בהדיא עונש לעונה אמן יתומה דיתיתמו בניו וקשה למה יהיה האיסור בזה ולא עונש לומר אמן יתומה בהיכא דעבר ושמע קול שעונים אמן הגם דלא ידע אהיכא קאי וענה עמהם אמן מה איסורא איכא ואין צריך לומר עונש ואדרבא אמינא ליה דחצי מצות אמן בידו דהרי מלה זו דאמן אינה הזכרת השם להחמיר באמירתה מבלי שידע אהיכא קאי ואם כן קשה. ע"כ נראה לע"ד דהכא כוונת הש"ס דקאמר דאסור לענות אמן יתומה ועונשה רח"ל הוא דוקא כאשר יוכל העונה לענות אמן שאינה יתומה דידע על מה הוא משיב והוא אינו חש לשמוע הברכה לענות אחריה אלא כאיש נדהם עד דשמע דענו ועני עמהם זה

ודאי גברא דחזי לכל הני לוטין שהוא כפי האמת צריך לשמוע ולענות ואסור לענות בלי שמיעה דמגרע לה יסודה שהוא אביה דאמן על כן הוא יעשה לו כאשר עשה לאמן שיתיתמו בניו אבל בהיכא דלא איפשר ואין בידו לשמוע על מה הוא משיב פשיטא דליכא שום עונש ולזה באלכסנדריא של מצרים היו מניפין בסודרין דלא אפשר לשמוע כולם היו מניפים והשתא לא והוא דקא עביד לה יתומה הרי לא באה לידו אלא יתומה ואין בידו לעשות לה אביה. והשתא אסיקנא אם עבר אדם ושמע בני אדם שעונין אמן שלא שמע אהיכא קאי אדרבא אמרינן ליה מצוה קא עביד שיענה אמן מבלי שישתוק לחלוטין. זהו הנלע"ד בפי הש"ס אמנם רבותינו רש"י והתוספות פי' בענין אחר. עי"ש.

דף מז:

מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה - כתב הברכי יוסף (אורח חיים סימן נה): אדם הנוצר ע"י ספר יצירה העלה מהר"ר צבי אשכנזי בתשובה סי' צ"ג דאינו מצטרף לעשרה. ויליף לה מדאשכחן בסנהדרין דף ס"ה דאהדרי לעפריה. וראיתי במכתב להרב מהר"י ליב כ"ץ בן הרב שער אפרים שהביא ראייה מההיא (גיטין לח ב) דרבי אליעזר דשחרר עבדו ועבר אעשה דלעולם בהם תעבודו. ואם איתא דמצטרף יברא אדם ע"י ספר יצירה, דרבי אליעזר גדול כמו כמ"ש במדרש הנעלם (בזוהר ח"א דף צח. והנמשך), עכ"ד. ואנא דאמרי דאינה ראייה כלל דלאיי האיכא כח גברא רבה ר' אליעזר כי שיח וכי שיג לו ומי לנו גדול. מ"מ אפשר דממדת חסידות מעולם לא בעי עביד. ותו דלמא כל כי הא בעי הכנה הרבה והזמנה מילתא ולא כל שעתא מצי עביד. [וציינו שם בהערות דהרשב"א בתשובה ח"א סי' תי"ג ד"ה וגם, כתב שבכל יום מימות השבוע תתחזק בו המלאכה שנבראה בו. ולכן עסקו בספר יצירה כל מעלי יומא דשבתא ולא עושין כן בזמן אחר אלא במעלי יומא דשבתא שבו היתה בריאת הבהמה, ע"ש]. ותו לפי מ"ש הר"ן פרק השולח (גיטין כ ב ד"ה כל) והביאו מרן כ"מ סוף הלכות עבדים, שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו אלא משום שלא יתן להם מתנת חינוך, וכיון דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידיהו עביד אלא לצורך, הו"ל כנותן דמי עצמו, א"כ אין כאן הוכחה, דלא עבר אמדי.

אמנם מש"כ בסו"ד דהיכא דעושה לצרכו אין בזה איסור מתנת חינוך ראה במג"א [צ ל] וטורי אבן [חגיגה ב ב] שתמהו שהרי בסוגיין דנו בה משום מצוה הבאה בעבירה. וביאר החתם סופר [גיטין שם] שקושיית הגמרא הרי "לעולם בהם תעבודו" ו"נקדשתי" שתיהן מצוות שקולות הן, ואם כן אין לאדון עדיפות בקיום "ונקדשתי" ונמצא שמשחרר את העבד שלא לצורכו, ושוב היא מצוה הבאה בעבירה. וראה עוד בשאגת אריה [צז] ובהגהות אמרי ברוך לטורי אבן [שם], ובהגהות הגרא"מ הורביץ ומהר"ץ חיות, ובאגרות משה [או"ח א קפח].

שני ת"ח המחדדין... מצטרפין - הנה נאמר במסכת יבמות דף סג ע"ב: בן עזאי אומר כל מי שאינו עוסק בפרו ורבו כאילו שופך דמים, וממעט הדמות... אמרו לו לבן עזאי... אתה נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להן בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה... וצ"ב וכי בגלל שנפשו חשקה בתורה מותר לו לבטל מצות עשה מהתורה. וכי גם ממצות סוכה ותפילין יפטר בגלל חשקת התורה? על שאלה זו השיב בגליוני הש"ס (יבמות סג ע"ב) וז"ל: י"ל שקיים בלימוד תורתו מעין מצות פרו ורבו, ושבת, שההלכות שנתחדשו ע"י לימוד תורתו כתולדות בנים היו לו, עיין במסכת ברכות דף מז ע"ב שנים ושבת מצטרפים לזימון, ומקשה הגמ' וכי שבת גברא? **אלא אימא שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין**. ובתוס' הרא"ש שם כתב: שני תלמידי חכמים המחדדים זה את זה בהלכה בתוך הסעודה מצטרפין. שההלכה חשובה כשלישי עכ"ל. אלמא דההלכה המיוולדת מאת התלמיד חכם כתולדת גברא חשבינן ליה, עכ"ל. (חשוקי חמד שם).

דף מח:

אותו יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תיקנו ביבנה וכו'. כתב הצ"ח נראה שתיקנו הטוב והמטיב, שלא תאמר כיון שלא הסריחו אין כאן צורך לקבורה שהרי גם בלי קבורה לא יתבזו, אבל באמת הקבורה איננה צורך הגוף לבד רק ג"כ צורך הנפש, כי כל זמן שלא ישוב העפר אל הארץ לא תשוב הרוח אל האלקים כדכתיב בקהלת [י"ב, ז'] וישוב העפר וגו' והרוח תשוב וגו', לכן תיקנו המטיב שניתנו לקבורה. ואסמכוהו לברכת המזון שהחי יתן אל לבו כי סופו להסריח, שהרי באלו חשבינן לנס שלא הסריחו, ולכן לא ימלא בטנו כבטן רשעים כי ע"י זה מתרבה הבשר, ועיקר הסרחון הוא מהבשר, וצדיק אוכל לשובע נפשו לקיום הנפש ההכרחי ומסתפק במועט. ותיקנוה סמוך לבונה ירושלים, להחזיק אותנו בגלות שלא נחשוב ח"ו שכיון שאנחנו חוץ לארץ הקדושה ואין לנו משכן ושכינה בתוכנו אי אפשר לנו להתגבר על יצרנו הרע שמחטיא אותנו, ואיך נוכל לעמוד נגדו שהוא מלאך ואנחנו בשר, ונחשוב שעל כרחנו יחטיא אותנו ונסריח בסרחון העונות שאין סרחון יותר מזה, לכן הראה אותנו הקדוש ברוך הוא מופת זה בהרוגי ביתר, כי האדם בחייו הנפש אשר בקרבו משמרו שלא יסריח הבשר, והרי בהרוגים הללו אף שנסתלקה הנפש מן הגוף אעפ"כ היתה חופפת מבחוץ להחזיק הבלא דגרמי הנשאר אחר המיתה ולהשפיע בהבל הזה שיגן על הגוף שלא יסריח, כן אנחנו אף שאנחנו חוץ למשכן שכינה והשכינה לא זזה מכותל מערבי, משם משפעת עלינו לסייע להבא להטהר שיוכל לשמור עצמו מסרחון העבירות ולהתקדש בקדושת התורה.

כי הוא יברך הזבח וכו' - כתב הצ"ח: ברכה זו אינה ברכת הנהנין דעסיק בה בשמעתין, אבל היא ברכת המצות וכמו שפירש"י כאן [ד"ה כי הוא יברך], וכבר הרגישו בזה הגאון מוהררנ"ך [בספרו סמיכת חכמים]

והגאון בעל פני יהושע, וכבר קדמם המהרש"א בחידושי אגדות דאיך יליף מכאן ברכת הנהנין. ולענ"ד נראה מדדייקו ואמרו כי הוא יברך הזבח, מכלל דאיכא ברכה אחרת שאינה ברכת הזבח, דאל"כ היה די באמרם כי הוא יברך ואח"כ יאכלו, ואף שנשים דברניות, היינו שדברו מה שאינו נוגע לשאלת שאול, אבל לא דברו דבר בטל לגמרי, ומדאמרו כי הוא יברך הזבח מכלל דאיכא ברכה אחרת. והא דבאמת בירך שמואל רק ברכת הזבח ולא בירך ג"כ ברכת המוציא על הלחם, נראה לפי המבואר שם בכתוב האי זבח לאו זבחו של שמואל היה, אבל בני העיר היה להם אז זבח בבמה וזימנו את שמואל שיבוא להעיר להיות עמהם באכילת הזבח, דכן כתיב כי היום בא לעיר כי זבח היום לעם בבמה וגו', וברכת המוציא בעל הבית בוצע כדלעיל דף מ"ו ע"א, ומי שהיה אז עיקר בהזבח היה נחשב בעל הבית ובירך המוציא ושמואל בירך ברכת הזבח. וע"ע בפני שלמה ובצל"ח מה שיישבו.

אמר ר"מ, משה תיקן לישראל ברכת הזן וכו' - כתב בספר החינוך (מצוה תל) ואף על פי שאז"ל משה תיקן ברכת הזן, יהושע ברכת הארץ, על עיקר הענין אמרו כן, אבל כל נוסח הברכות עזרא ובית דינו תקנום, ואין ראוי להוסיף או לגרוע בנוסח שלהם וכו'. והרמב"ן (בהשגותיו לספר המצות, שורש א ומובא בכסף משנה פרק ב' מהל' תפילה ה"א) מייחס את הנוסח לתיקון הנביאים, וז"ל שם: אין מטבע ברכת המזון מן התורה, אבל נצטוינו מן התורה לברך אחר אכילתנו כל אחד לפי דעתו וכו', ובאו הנביאים ותיקנו להם נוסח מתיקון הלשון וצח המליצה, ושנינו בו אנחנו אחר זה, ומלכות בית דוד משיחך במהרה תחזירנה למקומה ותבנה ירושלים, כי הענין תיקן שלמה ובית דינו, והלשון כפי הזמנים עכ"ל. וכעין זאת כתב האבודרהם.

וכע"ז הביא בב"י (או"ח סי' קפז) בשם הרשב"א וז"ל: "הא דאמרינן משה תיקן להם ברכת הזן קשיא, והא קיימא לן בסמוך דברכות אלו מדאורייתא נינהו; ויש לומר דמטבען היא שטבעו להם, דאי דאורייתא, אם רצה לאמרן באיזה מטבע שירצה אמרה, ואתי משה ויהושע ודוד ותיקנו להם מטבע לכל אחד ואחד בזמנה וכו', בוודאי דקודם כיבוש הארץ ובנין ירושלים לא היו אומרים המטבע שאמרו לאחר הכיבוש ובנין, וכמו שאין אנו אומרים באותו מטבע שתיקנו דוד ושלמה, שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית, והם היו מבקשין להעמיד (כלומר, לקיים) מלכות ולהעמיד בנין הבית ולהמשיך שלום בארץ" עכ"ל. ולפי הנ"ל יוצא, דקודם משה ויהושע ג"כ בירכו ג' ברכות ברהמ"ז, אך הם תיקנו נוסח מסוים, אך הנוסח שלנו אינו דוקא הנוסח שלהם אלא הנוסח שלנו הוא תקנת עזרא ובית דינו. וע"ע מש"כ הב"ח שם.

דף נ.

רבי ישמעאל אומר. רפרם בר פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גיבר, קם קרא בספרא ואמר: ברכו את ה', ואשתיק ולא אמר המבורך. אוושו כולי עלמא: ברכו את ה' המבורך! אמר רבא: פתיא

בבאר היטב או"ח סימן קצה סק"ב) מגמרא זו על מה שכתב הב"י (או"ח סימן קצה) בשם רבינו יונה דאם רה"ר מפסיק, אין מצטרפים לזמון, שהרי הכא מצטרפים, והניח בצ"ע. ויעוין בערוך לנר במכות שהביא את דברי ההלכות קטנות, ותירץ שגם בעדות אינם מצטרפים אם רשות הרבים מפסקת, אך בגמרא כאן מיירי שהמעשה היה בחצר ולא היה הפסק רשות הרבים, או דמיירי בבית אחד או בב' בתים סמוכים זה לזה באופן שאין הפסק כלל ביניהם, רק שלא היו זה אצל זה בחלון א', יעו"ש.

ולולי דבריו אפשר היה לחלק בין עדות לזימון, דבעדות צריך להיות כת אחת שרואה את המעשה, ולכן אם רואים אלו את אלו הרי הכת אחת. משא"כ בזימון שצריך להיות "שלושה שאכלו כאחד" (ברכות דף נ ע"א) ואם רשות הרבים מפסקת, אין כאן "אכלו כאחד".

ואם כנים אנחנו, הרי שבשאלתנו הם מצטרפים, דמה שצריך לומר "ויכולו" בשנים הוא משום שצריך להעיד שהשי"ת ברא את העולם, ולכן אף שרה"ר מפסקת הרי הם מצטרפים אם רואים זה את זה. ואם יעידו שנים לפני בי"ד זה אומר עדותו ממקום זה והשני אומר עדותו ממקום אחר הרי הם מצטרפים, וכך גם בשאלתנו.

אולם יש מקום לחלק, דהנה הקשה המג"א (סימן רסח סק"י) מדוע כתב הטור שצריך שיאמרו ויכולו ביחד, הרי בעדות לא צריך שהעדים יעידו ביחד, אלא מעידים אחד אחרי השני. וכתב החזו"א (סימן לח סק"י) לבאר דהטעם שצריך שיאמרו ביחד הוא דבזה איכא היכרא ופרסומא מלתא טפי, ולפי זה לא קשה קושיית המג"א, יעו"ש. ואם כן יתכן שלכתחילה יש לעמוד באותו מקום, ואם עומדים שנים בשני צדי רשות הרבים, אולי לא נחשבים ביחד לענין הפרסומא מילתא, כמו שלא נחשבים ביחד לענין קביעות סעודה, וצ"ע.

מאיך יש מקום לומר שאפילו לפי הערוך לנר, שבעדות בעינן שלא יהיו בשני צדי רשות הרבים, בכל זאת בו יכולו, אפשר להצטרף, מפני שבעדות רגילה אנו באים להודיע דבר חדש על ידי קבלת העדות, ולזה בעינן שיהיו כת אחת שמעידים באותו מקום, ואם אינם ביחד אין להם שם של כת אחת, אלא של אנשים נפרדים. אבל לגבי אמירת ויכולו, יתכן שאין זה עדות רגילה, שהרי העובדות ברורות לכולם, שהקב"ה ברא שמים וארץ, ואין צריכים שיהיו ממש כת אחת, אלא שיעידו בזמן אחד, וצ"ע.

אוכמא, בהדי פלוגתא למה לך! ועוד: הא נהוג עלמא כרבי ישמעאל- הט"ז או"ח (סי' קסז ס"ק ד) הקשה, אמאי גער רבא ברפרם, דהא שפיר עבד כדי להראות שאף זה יצא, ומ"ש מההיא דכיצד מברכין (לעיל לח ע"ב) שאותו שאמר מוציא היה כונתו לאפוקי נפשיה מפלוגתא ואפ"ה חלק עליו ר"ז מטעם שניכר מברכותיו של אדם אם הוא ת"ח, ושמא גם רפרם כאן עבד מטעם זה כר"ע להראות דאין חילוק בעולם וכו', בשלמא לתוס' (שם) דשאני התם מכח עירוב אותיות ניחא. אלא להרא"ש דכתב מטעם שצריך להראות חידוש קשה. ותירץ הט"ז, דבשלמא גבי המוציא שפיר רצה ר"ז להראות חידוש דהלכה לומר המוציא כרבנן, אף על גב דפשוט דהלכה כרבים, מ"מ הו"א הלכה כר"ז דמסתבר טעמיה דמייתי ראייה דהמוציא משמע להבא וכו' קמ"ל חידוש דהלכה כרבנן וכו', אבל כאן בהמבורך ע"כ לא אמר כר"ע אלא שבא לומר חידוש דהלכה כר"ע שאין צריך המבורך וזה אינו חידוש דקי"ל הלכה כר"ע מחביריו, וכיון שאין כאן חידוש, טפי ניחא לומר כר"ע, ולכן איקפד עליו רבא ע"ש ע"כ.

בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון וכו'- במשנה (מכות ו ע"ב) איתא לגבי צירוף עדים: היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה וכו' בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ע"כ. וכתב בערוך לנר בחדושי במכות (שם): והנה בתחלה נסתפקתי אם מה דאמרין רואין אלו את אלו בעינן שמכל כת אחד רואה לאחד מכת האחרת, או אם סגי שאחד מכת זה רואה את זה אף שמכת האחר אין כאן מי שרואה לאחד מכת זה. אבל מדברי הריטב"א שהבאתי מוכח דפשיטא ל"י דבעינן אחד רואה בכל כת דאל"כ וכו' ולפ"ז גם מה דאמרין בברכות (נ ע"א) בב' חבורות בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמון, ג"כ בעינן דוקא שבשתי חבורות יש שרואין זו את זו, ויש נפקותא גם לדין. ובפוסקים לא ראיתי זה מפורש ע"כ והוא ספק חדש.

עוד בענין זה נציין את חקירתו של החשוקי חמד (מכות דף ו). בענין ראובן שאין לו חבר לומר עמו יחד "ויכולו" [כמבואר בשו"ע (או"ח סימן רסח ס"ז) ובמשנ"ב (שם ס"ק יט)]. והנה מצא את שמעון מעבר השני של רשות הרבים, האם יכול להצטרף אליו לומר יחד ויכולו?

תשובה. נאמר במכות דף ו ע"ב היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת. והקשה ההלכות קטנות (ח"ב סימן קמח, הו"ד

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמוסר שיעור בצורה רהוטה קצרה ובהירה - שמעו ותחי נפשכם.

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם הגליון: 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.

לתרומות עבור בית מדרש גבוה לכהנים העוסקים בלימוד הלכות עבודת בית המקדש - ניתן לתרום במכשירי נדרים

עבור בית מדרש גבוה לכהנים או בטל 0504166339